

יב

בישולי גוים

הנני מאשר קבלת מכתבך מיום י"ג תמוז תשמ"ז, בשאלתך שבהרבה מסעדות שיש להם תעודת-הכשר, הטבחים הנם ערבים, ויש בזה משום בשולי גוים וכו' וצינת דברי השו"ע ביו"ד סי' קי"ג שאף בשפחות שלנו יש האוסרים אף בדיעבד וכו', ואם כן שאלת על מה סומכים להקל בכך.

פסק מרן (ביו"ד סי' קי"ג ס"ז): אין שגירת (היסק) התנור מועילה אלא בפת אבל בשאר המתבשלים אין שגירת התנור ולא הדלקת האש מעלה ומוריד אלא ההנחה דוקא, לפיכך הרוצה לבשל במחבת בתנור של עכו"ם צריך שיתן ישראל המחבת לתוך התנור למקום שראוי להתבשל בו. והרמ"א הגיה: ויש חולקין וסוברים דהדלקת האש מהני לענין בישול כמו לענין פת וכן נוהגין.

מעתה פשוט שלאשכנזים ההיתר פשוט, ובכל המסעדות שיש בהם טבחים ערבים ניתנת הוראה על ידינו שהדלקת האש תיעשה ע"י ישראל. וכיון שאין זה מספיק לספרדים הפוסקים כדעת מרן יש הכרח שגם הנחת הסירים על גבי האש תיעשה ע"י ישראל. ורבים מגדולי הפוסקים רוא"ח כתבו שאין שום היתר לספרדים לסמוך על הדלקת התנור שישראל מדליק בלבד.

ובספרי "מקור חיים השלם" חלק חמישי פרק רס"ג סעיף ח', הבאתי הסברות הנ"ל, וסיימתי: ובשעת הדחק אפשר לסמוך על דעת המתירים, וכך נוהגים כל ישראל בחו"ל, והמחמיר תבוא עליו הברכה, ולכן טוב וראוי שיעסוק ישראל בגוף הבישול מעט בין בתחלה ובין בסוף כגון שיהפך הישראל בבשר ויגיס בקדירה וכדומה, וזה מתיר לכל הדעות.

כל דברינו שם מוסבים על עוזרות-בית, והעובדות בביתו הפרטי

של אדם, ולגבי זה כתבנו שכך נוהגים ישראל שבחו"ל, ושם החשש כמעט שאינו מצוי, אבל לגבי המתרחש בארצנו שכך נוהגים במסעדות ובמטבחים ששם הכל בנוי על השגחה ותקלות מצויות, כמה קשה הדבר להתיר.

★ ★ ★

ושמעתי מכמה רבנים נותני הכשרים שרוצים לסמוך על "יש מי שמתיר בשפחות שלנו" שהביא מרן (שם סעיף ד'). והיתר זה קלוש הוא עד מאד, שכן לבני עדות אשכנז אין אנו צריכים לו, שכיון שישראל מדליק התנור די בכך כמבואר לעיל, ולבני עדות הספרדים דעת מרן המחבר היא לאסור אפילו בדיעבד, משום שהביא סברא זאת שניה, בלשון יש ויש, וידוע שהלכה כסברא שניה. וכל זה נוסף על הדוחק שלפי פשוטם של דברים גם המתירים בשפחות שלנו הכונה לאותן הקנויות ומוזהר עליה בשבת מן התורה (עיי"ש בביאורי הגר"א אות ט'). ויש סומכים עמ"ש שם בש"ך (סק"ז) על דברי הרמ"א שפסק שבדיעבד יש לסמוך על דברי המתירים ואפילו לכתחלה נוהגים להקל בבית ישראל וכו', וכתב עליו תחלה שכוונתו לשפחות ממש ככונת מרן המחבר, ושוב הוסיף שכוונתו לסמוך על דעת המתירים בישולי גוים בבית ישראל כדעת הר"א שכתב הטור וכו' עיי"ש כי איני יכול להעתיק הדברים. וכל זה אינו שוה עדיין לספרדים כיון שמרן פסק בפירוש לאסור, והדברים ארוכים ועיין עוד במקור ההלכה.

כאמור יש אריכות דברים בנושא זה, ואציין לך דברי הגרי"ח בשו"ת רבי פעלים (ח"ד סימן ו') שנשאל כזאת על משרת גוי בבית ישראל וכו'. וכתב מנהג בגדד שנהגו לאסור אף בדיעבד כהוראת מרן הב"י, אבל ציין שבמקומות שנהגו להתיר אין למחות בידם כי יש להם על מה שיסמוכו וכו' והאריך בביאור ההלכה בדין קנויות או שכורות וכו', והאריך עוד בציון דעות הפוסקים בזה עיין

שם, ולבסוף נטה קו להתיר גם השפחות השכורות, שכמה גדולים סמכו על המתירים וכו', אלא שכתב לשואל שהיה מעיר במביי וזו לשונו, "הנה אם אנשי עיר במביי נהגו בזה היתר אין למחות בידם ורק בתנאי שהיה ישראל יוצא ובא שם בבית התבשיל וגם שיהיה ישראל אחד מבני הבית מחתה באש בכל בישול ובישול" וכו' וסיים: "והנזהר שלא לסמוך על סברת המקילין בשום אופן תבוא עליו ברכת טוב. ומי שיש לו מח בקדקדו יבין כמה תקלות יצא מזה אעפ"י שהישראל יוצא ונכנס ודי בהערה זאת ואין פנאי להאריך יותר" עכ"ל. ולא העתקתי לך אלא תשובה אחת מני רבות בנושא זה.

★ ★ ★

מעתה, כאן בארצנו איני יודע כיצד נהגו אבותינו בעבר, אבל דורנו כבר הנהיג היתר בטבחים גוים השכורים לנו, וסמכו עצמם על כל המבואר לעיל להתיר, אלא שדברי הגרי"ח דלעיל הם דברי אמת ש"מי שיש לו מח בקדקדו יבין כמה תקלות יוצא מזה", ולצערנו זה בחינת מעשים בכל יום.

אלא שכיון דאתא לידן אשיחה וירוח לי, שכל זה מדובר בדורות שהיו בעיקרם שומרי תורה ומצוות ונזקקו להיתר טבחים גוים והקפידו על יוצא ונכנס משום דמירתת הגוי, ואעפ"כ צווחו על כמה תקלות שיוצא מתחת ידם. וכל זה משום שעיקר גזירת רבותינו על בישולי גוים הוא משני טעמים וכמו שכתב מרן הב"י בתחלת סימן קי"ג, שהוא משום חתנות, או כדי שלא יהיה ישראל רגיל אצלו ויאכילנו דבר טמא, ועיי"ע שם בתוס' (בגוף הסוגיא ע"ז לה), וברבים מגדולי הפוסקים שכתבו כן.

ועתה ניחזי אנן אם הטבחים היהודים שהם פורקי עול תורה ומצוות נאמנים יותר מטבחים גוים. ולדעתי איפכא מיסתברא שטבחים גוים יראים יותר מיהודים, וכמה פעמים נתפסו טבחים

יהודים יותר מגויים, שהאכילו או בשעה שניסו להאכיל דבר איסור. וכבר כתב בס' תפארת-למשה (הוב"ד בפ"ת שם סק"א) שגם בישול של מומר אסור דהוי ככופר לכל התורה כולה דשמא יאכילנו דברים אסורים ע"ש. והוסיף, ולפי"ז ה"ה מומר לחלל שבת בפרהסיא או לכל התורה כולה וכו' דינו כעכו"ם וכו' וגם בישולו אסור עכ"ל. ולכן אנו נוסיף ברוח דבריו של הגרי"ח דלעיל, שמי שיש לו מוח בקדקדו ראוי שימנע מלאכול בשום מקום, פרט למקום שברור לו שלא על סמך השגחה, שאכן כשר הוא ללא שום חשש ופקפוק ודי בזה למבין.

יג

כניסה למסגדים

הנני מאשר בתורה קבלת הספר "צידה לדרך" שהואיל כב' לשלוח אלי. נהניתי בקריאתו ובטוחני שרבים יהנו לאורו. יואיל להעביר הערכתי ומיטב איחולי וברכותי לכב' הרב המחבר שליט"א. בפרק ע"ח הדן באיסור כניסה למקומות עבודה-זרה, נאמר בסעיף 11: איסור הכניסה חל גם על מסגדי המוסלמים. ואף שאין הדת המוסלמית נחשבת לעבודה-זרה לכל דבר, מכל מקום כיון שמסגדיהם משמשים כמקום פולחן לדת הכופרת בתורה מן השמים, בנבואת משה ושאר הנביאים ובנצחיות התורה, הרי שהנכנס לתוכם דומה למי שנכנס לבית עבודה זרה ע"כ. ושם בהערה מס' 14 נרשם בזו הלשון: ודלא כמו שכתב ב"עשה לך רב" ח"א סי' נ"ט, שלדעתו מותר. ועיין רמב"ם הלכות מלכים י' י"ט, שבן נח שחידש לעצמו מצוה שאינה בכלל שבע מצוות בני נח או שקבע לעצמו חג ומועד וכ"ש שבדה דת לעצמו חייב מיתה ע"כ.